

لښکره وټه کانی هه لښاردنه کانی لوبنان له سهر پيگه ی ئیران له ناوچه که

16-07-2022

نووسه ره کان

د. محمدهد سالح

کورته : نه نجامی هه لښاردنی لوبنان و کاریگه ریه کانی له سهر پيگه و دهسه لاتی ئیران له لوبنان

هەركاتېك رەهەندەكانى شوناسى مړوڤ، وەكو ئابېن، نەتەو و خاك رووبەرووى مەترسى بېتەو، گيانى بەرخودان و پارېزگارى لەخو پەرەى سەندوو و بە درېزايى مېزوو، سىياسەتپىش سودى لە تەپارکردنى گەلان بەناوى پارېزگارى لەو رەهەندەكانى ناستامە وەرگرتوو. ئەمە، ئېستا لە چوارچېوئەى دەولەتى نەتەوئەى هاوچەرخىشدا هەيە و لەوبارەيەو، مۆدېلى ئېران و هېزە شىعەيەكانى ناوچەكە، كە لە چوارچېوئەى چەمكى وىلايەتى فەقېدا رېكخراو، نموونەيەكى بەرچاوى ئەو جۆرە سىياسەتەن. هەلبەتاردنەكەى ئەودوايەى لوبنانپىش كە تېيدا دەرنگەكانى حېزوللا كەمى كرد فاكتهرىكى گرنگە و كاريگەرى لەسەر ئەو سىياسەتە دەبېت كە لېرەدا باسى لى دەكرېت.

پەيوەندى حېزوللا و ئېران

بۆ روونکردنەوئەى [1] هەژموونى ئېران و رۆلى وىلايەتى فەقې، حەسەن نەسروللا ئەمىندارى گشتى حېزوللاى لوبنانى لە گرتەيەكى شېديوپيدا لە هەشتاكانى سەدەى پېشو، بەمشېوئەى لای خواروئە قسەى كردوو:

- پرۆژەى سىياسىمان وەكو باوەردار كە بژاردەيەكى ترمەن جگە لەو نېيە، ئەوئەى كە لوبنان بەشېك بېت لە كۆمارى ئىسلامى گەورە كە لەلایەن ئىمامى زەمان (مەهدى) و جېنشېنەكەى، واتا ئىمامى خومەيىنېو سەركردايەتى بكرېت.
- لە بارەى پەيوەندى حېزوللا بە كۆمارى ئىسلامى ئېرانەو، مەن وەكو كەسېك كە ئەندامى حېزوللام و لە ئۆرگانە كاراكانيدا كاردەكەم، تەنیا ساتېكىش لەم ئۆرگانەدا نامېنمەو ئەگەر دڵيانەبم كە ئەمانە پەيوەستن بە وەلى فەقېهەو كە پېويستە بېارەكانى جېيەجى بكرېن. سەبارەت بە پەيوەندى ئۆرگانيمان بە سەركردايەتى شۆرسى ئىسلامى و وىلايەتى فەقېهەو كە لى ئېران، شتېكى بپاويە و لەپېناويدا دەرگوشېن و دڵيان كە خوېنمان لەسەر رېيازى وىلايەتى فەقېدا دەرژېت.
- ئايا وەلى فەقې دەسەلتاداران لە سەرچەم وڵاتانى ئىسلاميدا دادەمەزرىنېت و شەرەيتيان دەداتى؟ بەلى، چونكە وەلى بوونى نەبەستراوئەوئەى بە شوئېنېكى جوگرافىيەو، بەلكو درېژ دەبېتەوئەى بۆ هەموو ئەو شوئېنەى كە موسلمانانى تېدان.

لە گرتەيەكى شېديوپى دېكەدا لە سالى ٢٠١٦، لە بارەى يارمەتيدانى ئېران بۆ حېزوللا، حەسەن نەسروللا زۆر بەروونى گوتووبەتى:

- [2] بودجەى حېزوللا، مووچە و خەرجىيەكانى، خواردن و خواردنەوئەى، چەك و مووشەكەكانى هەموو لە كۆمارى ئىسلامى ئېرانەو دېن. هەموو ئەو بپە پارانەش كە بپاردراون بۆمان بېزدرېن، بە هەمانشېوئەى ئەو مووشەكانەى كە دەرگەنە دەستمان و هەرەشەيان لە ئىسرائېل پېدەكەين، دەرگەنە دەستمان.

كەواتە لە هەردوو بوارى سىياسى و ئابىيەو حېزوللا و هاشىوئەكانى بەستراوئەوئەى بە وىلايەتى فەقې و كۆمارى ئىسلامىيەو. دەرەنجامپىش هەتا ئېران بە هېز بېت ئەوانپىش بە هېز دەبن، لە بەرانەرىشدا هەر كاتېك ئېران لاواز بوو، ئەوانپىش لاواز دەبن. بېگومان لە ئەگەرى لاوازبوونى ئېراندا، كېشەمەكېشى تېگەيشتن لە وىلايەتى فەقې سەر هەلدەداتەو، جگە لە سەرەلدانەوئەى ناسيونالىستە عەرەبىيەكە و هەولدانى لېسەندەوئەى مەرچەعەت لە ئېران. هەنووكە هەندېك لە زانايانى شىعەى عەرەب، وەك [3] ئاباتوللا سەيد حوسەين ئەلشېرازى، پېوايە كە ئەو وىلايەتى فەقې پېدانى دەسەلتاى رەهاى. كەواتە نەك هەر باوەرى پېنېيە و بە هەلەى دەرزانپى، بەلكو بە بېرۆكەى گەمژەكردى شىعەكانى دەرزانپى و پېوايە وەلى فەقې بەم شىوئەى خۆى لە شىعە كردووئەى فېرەون. ئەوانەش كە باوەرپان بەم بېرۆكەى هەبە، تا ئاستى پەرستىن گوى لەمستى وەلى فەقېن.

بۆچى لەو هەلبەزاردنە حېزوللا دەرنگەكانى كەمى كرد؟ هۆكارەكان چى بوون؟

لە پاش شەرى ناوخۆى لوبنان و رېككەوتنى لاپەنە سەرەكېيەكانى ئەو وڵاتە لە تائېف لە وڵاتى سەودىە لە سالى 1989، لە سەر بەرپوئەبردنى لوبنان لەسەر بنەماى دابەشكردى دەسەلتا بەسەر سى سەرەكېترىن پېكەتەكانى وڵات بەجۆرېك كە سوننە پۆستى سەرۆكەزېران، شىعە سەرۆكى پەرلەمان و، مەسىحىيە ماروئىيەكانپىش سەرۆككۆمار بەرن، رۆژلەدواى رۆژ دەسەلتاى حېزوللا زىادى كردوو. ئەم دەسەلتاى حېزوللا لە دوو رەهەندەوئەى سەرچاوەى گرتوو. يەكەمىيان پالېشتى راسەتەوخۆ و بەردەوامى ئېران و سوريا بوو. دووئەمىشيان هەلگرتنى ئالاي بەرەنگاربوونەوئەى ئىسرائېل و دەركردى لە لوبنان لە سالى ٢٠٠٠ بوو. دەرەنجام حېزوللا هېندە دەسەلتاى پەيداكرد كە هەژموونى بەسەر دوو پېكەتەكەى دېكەى لوبنان دروستكرد، بە شىوئەيەك كە ئەوئەى حېزوللا لېى رازى نەبوايە لە سوننە و ماروئىيەكان، نەيدەتوانى رۆلېكى گرنگ لە سىياسەتى لوبناندا بگېرېت. ئەو هەژموونىيە واپلېهات كە حېزوللا دەسەلتاى بە سوننە و ماروئىيەكان دەدا. بەم شىوئەيەش سەرچەم جومگەكانى سىياسەت و دەسەلتا و ئابوورى و ئاسايشى لوبنانى كەوتە دەست. هۆكارى

دووهمی ئەم بەهیز بوونە لەووه سەرچاوەی گرتووو کە حزبوڵا ببوو بەنموونەیک بۆ سەرجهەم گەلانی عەرەبی دژە ئیسرائیل. بە جۆریک کە لەبەرسەرسام بوونیان بە حزبوڵا سالاڤە ژمارەیکە زۆر لە عەرەبە سوننیەکانی لوبنان و فەلەستین دەبوونە شیعه.

هەموو ئەو دەسەڵات و پێگەیکە حزبوڵا، پووبەپووی چاوەروانییەکی زۆری کردووە لە لایەن گەلانی لوبنانەوه. بەلام رۆژ لە دواى رۆژ و لەگەڵ زیادبوونی هەژموونی بەسەر سەرجهەم پێگەکانی دەسەڵاتی ئەو وڵاتە، ناکارامەیی و گەندەلی و قورخرکردنی دەسەڵات و خراپەکارهێنانی تا ئاستی تایفەگەری و پارزگاریکردنی لە رژیمی سوریا، حزبوڵا و دەسەڵاتەیکە رووبەرپوو کردووە لەگەڵ پانتاییەکی زۆری نا رەزایی شەقامی لوبنان، بە ژمارەیکە زۆری شیعهکانیشیەوه. هاوشیوەی عێراق، کار گەشتە ئەوێ کە لە ئۆکتۆبەری 2019 بە شیوەیکە بەردەوام خۆپیشاندان دەستیپێکرد و بەردەوام بوو تا سەعد حەریری سەرۆک وەزیران ناچاری دەسلەکارکێشانەوهکرد. ئەگەر چی چەندین هەولێ تر بۆ پێگهێنانی حکومەت بە هاوکاری سەرجهەم لایەنەکان لە ئارادابوو، بە هەولێ سەرۆکی فەرەنساشیوه، بەلام سەرەنجام هەموو هەولەکان شکستیان هێنا. لەم مێانەدا دۆخەکە رۆژ بە رۆژ خراپتر دەبوو بە تاییەتتر سەبارەت بە بژێوی خەلک وگەران و لەدەستدانی بەهای لیرە.

پاش دەرکەوتنی دەرەنجامەکانی ئەم هەلبژاردنە هاوسەنگیی هیز لەرووی کورسی و ژمارە لایەنگەر و دەنگدەرەنەوه بە چ شیوەیکە؟

ئەوێ کە پەيوەندی بەم باسەوه هەبە، دەرەنجامەکانی حزبوڵا و هاوپەیمانەکانی لە هەلبژاردنەکانی 15ی ئایاری 2022ی لوبنان، حزبوڵا تەنها 13کورسی هێناوه لە کۆی 128 کورسی پەرلەمانی ئەو وڵاتە. تیکراش حزبوڵا و هاوپەیمانییەکانی لە رەوتی 8ی ئازار زۆرینەیان لەدەستدا. لە بەرانبەریشدا، [4] سەرەخۆکان 13 کورسییان بەدەست هێنا. لە راستیدا 13 کورسی هەم کەم نییە، هەمیش بەکسانە بەو ژمارەیکە کە حزبوڵا بەدەستی هێناوه. لەولاشەوه هیزە سوننەکانی هاوپەیمانیی 14ی ئازاریش نەیانوانیوه زۆرینە بەدەست بهێنن. کەواتە هیزە تەقلیدیەکانی لوبنان بە تاییەت حزبوڵا و هاوپەیمانەکانی، ژمارەیکە لە کورسییەکانیان لە دەستداوه و چیدی زۆرینە نین کە ئەوێش واتای لەدەستدانی جەماوەر دەگەینێت. لە نیوخۆی لوبنان تووشی ئیحراییەکی سیاسی و جەماوەری بوون. هاوکات بەرامبەر بە ئێرانیش، تووشی جۆریک لە بێهێوایی بوون.

حزبوڵا و پێگە ئێران لە ناوچەکە

چەندە ئێران بتوانێت لە رێگای پرۆکسییەکانییهوه لە رۆژەهەلاتی نێوهراست پەرە بە سیاسەتەکانی بدات، ئەوێندەش دەتوانێت تەمەنی خۆی درێژبکاتەوه. هەنووکەش لە تەواوی رۆژەهەلاتی نێوهراستدا، ئێران یاریکەری سەرەکییە لە نێو سەرجهەم هیزە هەرمییەکان. ئەگەر بتوانێت ئێران پەرپووبکریت لە رێگە هیزە پرۆکسییەکانییهوه، ئەوکات گۆشاری راستەقینەیی راستەوخۆ لە تاران بەدەر دەکەوێت. لێرەوه، حزبوڵا هەم رۆلی سەرەرم دەبینێت بۆ ئێران؛ چونکە سەرەشمقی سیاسەتی ئێرانە لە نێو جیهانی عەرەبی، هەمیش نموونەیی یەکەمی پرۆکسییەکانی دیکەیت لە ناوچەکە. هەر بۆیە لاواز بوون یان گەشەسەندنی حزبوڵا کاریگەری راستەوخۆی لەسەر گروپ و حزبە هاوشیوەکانی لە تەواوی رۆژەهەلاتی نێوهراست دەبێت.

لێکچوونی حزبوڵای لوبنانی و دەعوە عێراقی

لە کۆتایی 2019دا هاوشیوەی عێراق، لە لوبنانیش رقی خۆپیشاندەرەن بەسەر دەسەڵاتداراندا رژا، بە تاییەتی لە لایەن لایەنگەران شیعهوه. لە هەردوو کەیسەکەشدا، ئەگەر لە رابردوو، خەلکی شیعه لە هەستکردنێان بە سەملێکراویی؛ ببوون بە ئامرازی گەياندە دەسەڵاتی سیاسییە ئیسلامییە شیعهکان، ئیدی تێگەشتن کە بە درێژی 2003 تا ئیستا لە عێراق و لە 1990هوه تا ئیستا لە لوبنان، بە پلە یەک حزبوڵا و حزبێ دەعوە بەرپرسیاری یەکەم لە گەياندنی هەردوو وڵات بەم دۆخە ئیستا تێياندان.

هەنووکە بەک دۆلاری ئەمریکی یەکسانە بە زیاتر لە 1507 لیرە و [5] رێژە هەلباسان زیاتر لە 206%. بە کورتییەیکە، لەوێتە ئەم دوو وڵاتە کراون بە دەوڵەت، ئەوێندە سەرەرمی دەسەڵاتداری ئە دوو حیزبە گەندەلی و نالەباریان بە خۆ نەدیوه. ئەگەر لە رابردوودا، شیعی لوبنان و عێراق گوتبێتیان، یان پێیان گوترا بێت کێشە نییە هەر چۆنێک بێت با سیاسییەکانی تاییەیکە خۆمان حوکمرانمان بن، ئیستا مەرج نییە کە ئەوێ نوێ لە هەمان روانگەوه، تەنیا لە پێناو تاییەدا تا سەر بەو دۆخە رازیبن و خۆپیشاندانەکانیش ئەوێ دەرەخەن.

ئەو هەلبژاردنە چی کاریگەرییەکی لەسەر پێگهێنانی حکومەت دەبێت؟ سیناریۆکان کامانەن و ئەم مەملەتییه بەرەو کۆی دەچێت؟

هاوشیوهی عیراق، دھسەلانی راستەقینە لای حزبوڵلایە تەنانت ئەگەر لە هەلبژاردنیشدا زۆرینە نەهێنێت. هەرۆک لەسەرەوێ ئامارەمان پێکەرد، هەر لە خۆپیشاندانەکانی ئۆکتەوبەری 2019 هەوێ خەڵک بێزاربوو لە دۆخی ئابووری و بژێویی و سیاسی ئەو وڵاتە و دەرەنجام دەنگیان بە ژمارەبەک کاندیدی نوێ و هێزی دیکە دا. بەلام لەسەر زەوی زۆر ئومێدی گۆرانکاری راستەقینە نابینرێت. چونکە هێشتا هەمان دوو فاکتەری هێزی حزبوڵلا کە پالپشتی ئێران و شەریعیەتی بەرەنگاریبوونەوێە لە ئارادان. لە عێراقیش ئەگەرچی سەدرییهکان براوێ یەکەمی هەلبژاردنەکانی 2018 بوون، چونکە ئێران لێیان رازی نەبوو، پاش تەقەلای چەندین مانگە بۆ پێکھێنانی حکومەت، وەکو بۆلێ باشتەری هەلبژاردە بۆ سەدر ئەو بووبێت کە دەستبەرداری مافی هەلبژاردن و دەنگی دەنگدەران بێت، بەرلەمانتارەکانیان دەستیان لە کار کێشایەوێ. ئەمەش ئەوەندە دیکە حزبوڵلا پشت ئەستور دەکات.

هەنووکە، بۆ ئەوێ پێشانی هەموولایەکی دات کە حزبوڵلا تاکە هێزی راستەقینە لوبنانە و تەنها ئەوان دەتوانن بەرگری لە مافی هاوڵاتیانی ئەو وڵاتە بکەن، بە تایبەت هەر ئەوانیش دەتوانن کێشە ئابوورییهکانی چارەسەر بکەن، [6] حەسەن نەسروللا لە نوێترین لێدوانیدا نەک تەنها هەر هەپەشە لە ئیسرائیل کرد لە ئەگەری دەرھێنانی نەوت و گاز لە کێلگە کاریش کە بەشێکە لە ناوچە ئاوییه کێشە لەسەرەکانی نیوان لوبنان و ئیسرائیل، بەلکو هەپەشەشی لە ئەو پاپۆرە یۆنانییه کرد کە هاتووێ بۆ ئەوێ ئەرکی دەرھێنان ئەنجام بدات. بۆ ئەوێ بێدەسەلانی هەمووانیش بەسەلمێنێت بە حکومەت و سەرۆک کۆماریشەوێ، پێیووتن دەفەرمون دانوستان بکەن لەگەڵ ئیسرائیل و، مەهێلن نەوت و گازی لوبنانییهکان ببەن.

ئەمەش پەيامی حزبوڵلایە بۆ هەموو لایەنە پەيوەندیدارەکانی سیاسەتی لوبنانی بە دەنگدەرانیشەوێ. پەيامەکەش چەندین لاپەرە لە خۆ دەگرێت، لەوانەش:

یەکەم: لوبنان بە بێ هێزی بەرگریکاری حزبوڵلا و پالپشتەکانی بوونێکی نییە لە بەرامبەر پێشێلکارییهکانی ئیسرائیل.

دوویم: ئەگەر بێرلە کەنارخستنی حزبوڵلا بکەنەوێ لەپێی هەلبژاردن، ئەوا راستەوخۆ شەرپتان بۆ دەنیمەوێ و دەتانیگێرینەوێ ژێر داگیرکاری ئیسرائیل.

سێیەم: ئەگەر مزایەدە نیشتمانپەرۆری دەکەن بەسەر حزبوڵلا و بە بێ ئیمە دەتوانن بەرەنگاری ئیسرائیل ببەن، دە فەرموون. ئەگەر چی دڵنیاین، ئەوکاتیش بە بێ ئیمە پێتان ناکرێت.

چوارەم: کەواتە بە شەرپان بە ئاشتی، هەر پێویستتان بە حزبوڵلا هەبێ. ئێتر بێرکردنەوێ لەسەر کەمکردنەوێ هەژموونی حزبوڵلا لە سەر دەرکەن، بۆتان ناچێتە سەر.

پنجەم: ئەگەر حزبوڵلا بە بەرپرس دەزانن لە هەرهەسیهێنانی دارایی لوبنان، هەر حزبوڵلاشە کە ئیستا لەپێی گەرەنتیکردنی مافی لوبنانییهکان لە وزی ژێر ئاوی کاریش دەتوانێت لەو قەیرانە داراییە دەرئانەهێنێت. لەمبارەوێ [7] چەندین راپۆرت هەن دەلێن ئەگەری هەبێ کۆی ئەو پرە پارنە کە دەست لوبنان بکەوێت نزیکدەبێتەوێ لە 600 ملیار دۆلار. لە کاتیکیدا لوبنان تەنها 100 ملیارێک قەرزدارە.

شەشەم: هەلبژاردن لە لوبنان تەنیا بۆ پێدانی شەریعیەتە بە حوکمی راستەقینە و بەشداریپێکردنی هەمووان، کە لە پاش رێکەوتنی تائیف لە پاش جەنگی ناوخواو هاتوێ ئاراه، ئەگینا بە گەرانیوێ بۆ پێش تائیف؛ دەسەلات هێ بەهێزترینە کە ئەویش حزبوڵلا یە.

هەتەم: ئەگەر تێگەشتوون لەم پەيامە، وەرن واقعیبانە و هەر وەکو جاران حکومەت پێکبەهێنین. ئەگەر نا، حوکمی حزبوڵلا هەر حوکمی واقعیه و نەکەس و نە هەلبژاردنیش دەتوانێت کەناری بخت.

لە عێراقیش هاوشیوهی لوبنان و حزبوڵلا، ئەوێ پاش زیاتر لە 9 مانگ دواي هەلبژاردنەکان، پارتە هاوشیوهی هەلبژاردنەکانی حزبوڵلا، نەک هەر نەیانەهێشت بە شێوازیکی دیموکراسی، براوێ زۆرینە کورسییهکان بەبێ ئەوان حکومەت پێکبەهێنێت، بەلکو لە ژێر گوشاردا ئەو براوێ نەچاروو مافی دەسەلانی دیموکراسییهکانی بۆ بەجێهێلێت.

هەولێان بۆ گۆرانکاری و نەهێشتنی دەسەلانی تائیفی لە لوبنان، قۆناخیکی بەرچاوی بریو، بەلام لەبەر بارودۆخە ناوچەبیهکە و سیاسەتی حزبوڵلا لەسەر بابەتی بەرەنگاریی ئیسرائیل، هێشتا لەسەر ئەرزی واقع حزبوڵلا خاوەنی دەسەلانی راستەقینە یە. ئەم دەسەلاتەش بەردەوام دەبێت مەگەر لە دوو بارودۆخدا کە بریتیین لە:

یەکەم: لاوازبوونی ئێران و نەبوونی تەرازووی هێز لە بەرژەوێندی ئەو.

دووهم: ملکهچکردنی ئێران بۆ مەرجەکانی ئەمریکا و دەستبەردان لە دەستیوەردانی دەرەکی بە لوبنان و حزبوڵلاشەو.

ئەو ھەلبژاردنە چی کاریگەرییەکی لەسەر ھەژموون و پێگەی ئێران لەسەر ئاستی ھەریماوەتی دەبێت؟

ھەرچەندە گەندەلی و ناکارامەیی لە لوبنان و عێراق، خەڵکی زۆری تووڕەکردووە؛ تەنانەت لە نێو شیعەکان و ھەر لە ئۆکتۆبەری 2019ھو ئەمە لە ھەلبژاردن و خۆپیشاندانەکاندا رەنگی داوە، بەلام بەھۆی دەسەڵاتی حزبوڵلا و ھاشیوہەکانی لە عێراق لەتەواوی جومگەکانی دەسەڵات لەو دوو وڵاتە، ھێندە ئاسان نیە کە ئێوان لە بارودۆخیکی نێودەوڵەتی و ناوچەیی وەک ئیستا بە بژاردە ھەلبژاردن دەستبەرداری دەسەڵاتین. دۆخی عێراق و بێئومێدبوونی موقتەدا سەدر و دەستلەکارکێشانەوێ کۆتەلەکی، ئەزموونیکی باش نەبوو بۆ لوبنانییەکانی نە یاری حزبوڵلا. پێچەوانەکەشی بۆ حزبوڵلا زۆر دلخۆشکەرە، چونکە ئەگەر دۆستانی ئێران لە عێراق ھەلبژاردنیان لە بەرژەوێ موقتەدا سەدر دۆران، کە بۆخۆی شیعە، خۆ لە لوبنان حزبوڵلا بە رەوتیکی شیعە نەدۆراندوو. کەواتە، چاوەڕوانکراوە کە ئێران سەرەختەر داکۆکی لە مانەوێ حزبوڵلا لە دەسەڵات بکات.

ھاوکێشەکانی لوبنان و عێراق و وڵاتانی دیکە ناوچەکە بەستراوەتەو بە ھاوسەنگی ھیزی نێودەوڵەتی و ناوچەیی، بە تایبەت لە پاش جەنگی رووسیا لە ئۆکراینا و، سەردانی جۆ بایدنی سەرۆکی ئەمریکا بۆ ناوچەکە کە بە ئاشکرا رایگەیاند کە رۆژھەڵاتی نیوہارست بۆ رووسیا و چین بە جێناھێڵن. بێگومان بۆ ئێران و پڕۆکسیەکانیشی بە جێناھێڵن. لە بەرانبەردا، ئێرانیش تەنھا بە چاوسوورکردنەو پاشەکشە ناکات و ئەویش ئومێدیکێ زۆری بە ھەلکشانی چین و سەرکەوتنی رووسیا ھەیە. ئەگەرچی ھەموو ئەمانە بەرەست نین لە بەردەم رێککەوتنی ئێران لەگەڵ ئەمریکا و سەرچەم ھێزە ھەریمیە عەرەبیەکان و ئیسرائیلیش. ئیتر ئەوکات ئاساییە بە زامکردنی دۆستایەتی رۆژئاوا، ئێران و پڕۆکسیەکانی لە چەمکی ویلايەتی فەقیھەو بەگوازانەو بە چەمکی ویلايەتی ئۆممەت؛ کە رازیبووونە بە دەسەڵاتی گەل.

کوژتایی

ئەگەرچی لوبنان کێشەییەکی نەتەوہیی نیە وەک ئەوێ کورد و عێراق، بەلام ھێشتا چەندین وانە لە ئارادان بۆ کورد لە ھەریمی کوردستان؛ بە تایبەت پاش کشانەوێ سەدر و جێھێشتنی گۆرەپانی سیاسی بۆ دۆستانی ئێران. لەوانە:

یەکەم: ئێران ھێشتا ھەر یاریکەری یەکەمە لە سیاسەتی عێراق و ھاوکێشە ناوچەییەکە لەو بارەو.

دووہم: پێچەوانە ھێزە لوبنانییەکان، کورد لە عێراق تەنھا کێشە دەسەڵات و ھوکمرانی نیە تا رازیبێت لە دابەشکردنی لە تەک دوو بێکھاتەکی دیکەدا. ھەر بۆیە نابێت ھێزە کوردییەکان لەسەر ھیچ بھەماوەکی دەسکەوتی سیاسی بە جیا بچنە نێو پڕۆسەیی سیاسی عێراق. ئەگینا ھەر ھەموویان لە مەودایەکی مامناوەنددا دۆراو دەبن و دەرناجمیش پرسی کورد لە عێراق لەباردەچێت.

سێہم: کاتی ئەو ھاتوو کە سەرچەم حزبە کوردستانیەکان دەست لە سیاسەتی پۆپۆلیستی بەردەن و چیتەر خەڵک چەواشە نەکەن و لەسەر بھەماوەندی حزبی و کەسەکان، ھەوڵەندەن بەکتر بۆ زەویدا بەدن.

چوارەم: ھەرۆک چۆن لە لوبنان و عێراقیش شیعەکان لە دەرەنجامی گەندەلی و ناکارامەیی و ناعەدالەتی حزبوڵلا و ھاشیوہەکانی لە عێراق، چیتەر بەرژەوێ تایفە ناخەنە سەرۆکی مافەکانی خۆیان، لە کوردستانییش ھەندیک لایەن سەردەمیکە ئیش لەسەر خەڵکی ناپارێ لەگەندەلی و گرفتێ مووچە دەکەن. ھەر بۆیەش بەردەوامی ئەم دۆخە کوردستان و چارەسەرەکردنی، دەرەنجامیکێ ھاشیوہی دەبێت. ئەمەش ئەو دەخوازێت کە خەڵکی کوردستان بە ھەر نرخیک بوو ئاشتیکرێتەو، جارێکیتەر خەڵک خۆی بە خاوەنی ئەزموونی ھەریمی کوردستان بزانێت.

سەرچاوەکان:

<https://www.youtube.com/watch?v=ilo7Pt-6Bwc> [1]

<https://www.youtube.com/watch?v=VFwODFdZ6Dw> [2]

<https://www.youtube.com/watch?v=eaEDDD4D4kY> [3]

[4]

<https://www.aljazeera.net/news/politics/2022/5/17/%D8%B9%D8%A7%D8%AC%D9%84-%D9%86%D8%AA%D8%A7%D8%A6%D8%AC-%D8%A7%D9%84%D8%A7%D9%86%D8%AA%D8%AE%D8%A7%D8%A8%D8%A7%D8%AA-%D8%A7%D9%84%D9%84%D8%A8%D9%86%D8%A7%D9%86%D9%8A%D8%A9-%D8%AD%D8%B2%D8%A8>

<https://tradingeconomics.com/lebanon/inflation-cpi> [5]

<https://www.facebook.com/WattanNews/videos/5133695363373818> [6]

https://www.facebook.com/watch/?extid=NS-UNK-UNK-UNK-IOS_GK0T-GK1C&v=719810099287478 [7]